

ANAYASA MAHKEMESİNİN 23.03.2023 TARİH VE 2019/40991 BAŞVURU NUMARALI KARARI HAKKINDA DEĞERLENDİRME

Anayasa Mahkemesi ("AYM") 23.03.2023 tarih 2019/40991 başvuru numaralı kararı ile Başvurucu'nun, Rekabet Kurulu'nca işyerinde yapılan incelemenin kanuna aykırı olduğu ve bu sebeple konut dokunulmazlığı hakkını ihlal ettiği iddiasını yerinde bularak 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un ("4054 sayılı Kanun") 15.maddesine dayanılarak hakim kararı olmaksızın yapılan yerinde incelemenin Anayasa'nın 21.maddesine aykırılık teşkil ettiği ve konut dokunulmazlığı hakkını ihlal ettiği karar vermiştir.

1. Başvuru Konusu ve Gerekçesi

İlgili karara konu olayda Rekabet Kurulu ("**Kurul**") içinde Başvurucu'nun da bulunduğu otomotiv sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin arasında rekabeti kısıtlayıcı herhangi bir anlaşma ya da uyumlu eylemin bulunup bulunmadığına dair belge ve bulgu elde etmek amacıyla ön araştırma yapılmasına karar vermiş ve bu sebeple ilgili şirketlerin işyerleri adreslerine gelerek yerinde inceleme yapmıştır. Ön araştırma sonucunda şirketlerin 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesini¹ ihlal ettikleri değerlendirilmesi yapılmış soruşturma açılmasına karar verilmiş ve soruşturma sonucunda Kurul Başvurucunun 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesini ihlal ettiği sonucuna ulaşarak idari para cezası uygulanmasına karar vermiştir.

Bu karar neticesinde Başvurucu idari yargı yoluna başvurmuş olup dava dilekçesinde 4054 sayılı Kanun'un yerinde inceleme usulünü düzenleyen 15.maddesinin Anayasa'nın 20. ve 21. maddesine aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Danıştay'ın ve Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'nun kararı uygun bulması ile Başvurucu dava dilekçesinde bulunan ihlal iddialarına ek olarak yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının da ihlal edildiğini ileri sürerek AYM'ye başvurmuştur.

2. Anayasa Mahkemesi'nin İncelemesi ve Sonuç

Anayasa'nın "**Konut Dokunulmazlığı**" başlıklı 21. maddesi "*Kimsekin konutuna dokunulamaz. Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde*

¹ Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar

Madde 4- Belirli bir mal veya hizmet piyasasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan teşebbüsler arası anlaşmalar, uyumlu eylemler ve teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemleri hukuka aykırı ve yasaktır.

Bu haller, özellikle şunlardır:

- Mal veya hizmetlerin alım ya da satım fiyatının, fiyatı oluşturan maliyet, kâr gibi unsurlar ile her türlü alım yahut satım şartlarının tespit edilmesi,
- Mal veya hizmet piyasalarının bölüşülmesi ile her türlü piyasa kaynaklarının veya unsurlarının paylaşılması ya da kontrolü,
- Mal veya hizmetin arz ya da talep miktarının kontrolü veya bunların piyasa dışında belirlenmesi,
- Rakip teşebbüslerin faaliyetlerinin zorlaştırılması, kısıtlanması veya piyasada faaliyet gösteren teşebbüslerin boykot ya da diğer davranışlarla piyasa dışına çıkartılması yahut piyasaya yeni gireceklerin engellenmesi,
- Münhasır bayilik hariç olmak üzere, eşit hak, yükümlülük ve edimler için eşit durumdaki kişilere farklı şartların uygulanması,
- Anlaşmanın niteliği veya ticarî teamüllere aykırı olarak, bir mal veya hizmet ile birlikte diğer mal veya hizmetin satın alınmasının zorunlu kılması veya aracı teşebbüs durumundaki alıcıların talep ettiği bir malın ya da hizmetin diğer bir mal veya hizmetin de alıcı tarafından teşhiri şartına bağlanması ya da arz edilen bir mal veya hizmetin tekrar arzına ilişkin şartların ileri sürülmesi,

Bir anlaşmanın varlığının ispatlanamadığı durumlarda piyasadaki fiyat değişmelerinin veya arz ve talep dengesinin ya da teşebbüslerin faaliyet bölgelerinin, rekabetin engellendiği, bozulduğu veya kısıtlandığı piyasalardakine benzerlik göstermesi, teşebbüslerin uyumlu eylem içinde olduklarına karine teşkil eder.

Ekonomik ve rasyonel gerçeklere dayanmak koşuluyla taraflardan her biri uyumlu eylemde bulunmadığını ispatlayarak sorumluluktan kurtulabilir.

sakinca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; kimsenin konutuna girilemez, arama yapılamaz ve buradaki eşyaya el konulamaz. Yetkili merciin kararı yirmi dört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını el koymadan itibaren kırk sekiz saat içinde açıklar; aksi halde, el koyma kendiliğinden kalkar." hükmünü amirdir.

AYM, Başvurucu'nun Kurul tarafından yapılan yerinde incelemenin Anayasa'ya aykırılık taşıdığı iddiasına ilişkin yaptığı değerlendirmede;

- Anayasa'nın 21.maddesindeki **konut kavramının işyerlerini de kapsadığını**; bu bağlamda bir kişinin mesleğini sürdürdüğü bürosu, özel bir kişinin işlettiği şirketin faaliyetlerinin yürütüldüğü kayıtlı merkezi, tüzel kişilerin kayıtlı merkezleri, şubeleri ve diğer iş işyerlerinin de bu kapsamda değerlendirilebileceğini **ancak işyerlerinin mahrem bir unsur içermeyen, herkese açık ve aleni alanlarının ise konut kapsamında görülmeyebileceğini**,
- Kurul'un 4054 sayılı Kanun'un 15.maddesi uyarınca işyerinde yerinde inceleme yaptığı, *şirket yetkililerin bilgisayarlarından belge temin ederek konut dokunulmazlığı hakkına müdahale edildiği*,
- Anayasa'nın 13.maddesinde yer alan hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması ölçütlerinden birinin Anayasa'nın sözüne uygunluk olduğu ve Anayasa'nın 21. maddesi uyarınca usulüne göre verilmiş hakim kararı olmaksızın kimsenin konutuna girilemeyeceği, arama yapılamayacağı ve buradaki eşyalara el konulamayacağı; *ancak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kanunla yetkili kılınan merciinin yazılı emrinin yeterli görülebileceği* ve bu hallerde dahi ilgili yetkili mercinin kararının yirmi dört saat içinde görevli hakimin onayına sunulması zorunluluğunun öngörüldüğü,
- 4054 sayılı Kanun'un 15.maddesinde yer alan yerinde incelemenin Kurul kararıyla yapılabilmesinin Anayasa'nın 21.maddesinde yer alan gecikmesinde sakınca bulunan hallere münhasır kılınmaması sebebiyle düzenlemenin 21.maddeye aykırılık teşkil ettiği,
- 4054 sayılı Kanun'un 15.maddesinde ise rekabet uzmanlarının yerinde inceleme yapabilmesinin kural olarak hâkim kararına bağlanmadığı dolayısıyla rekabet uzmanlarına hakim kararı olmadan konut sayılan alanlara girebilme yetkisi tanındığı bu durumun Anayasa'nın 21.maddesindeki güvenceye aykırılık teşkil ettiği tespit edilmiştir.

Yukarıda yer verilen açıklamalar doğrultusunda **AYM, Başvurucu'nun konut dokunulmazlığı hakkına yapılan müdahalenin Anayasa'nın 21.maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesine aykırılık teşkil ettiği ve konut dokunulmazlığı hakkını ihlal ettiği kanaatine varmıştır.**

AYM, Başvurucu'nun ön araştırma evrelerinde kanunda öngörülen sürelerle uyulmadığı iddiasına ilişkin yaptığı değerlendirmede;

- Yargılamanın idari para cezasına ilişkin olduğu, başvuruya konu cezai sürecin herkes için bağlayıcılığı olan genel bir etki yarattığı, kamu gücünü kullanan bir kamu otoritesi tarafından yürütüldüğü, sürecin cezalandırıcı ve caydırıcı amacı olduğu ve cezanın miktarı dikkate alındığında yaptırımın adil yargılanma hakkı bağlamında suç isnadı niteliğinde sayılması gerektiği,
- Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karışıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama süresindeki tutumu ve yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatin niteliğinin dikkate alındığı,

- Bu sebeplerle somut olayda Başvurucu hakkında ikinci ön araştırma süresinin başlatıldığı 24.06.2009 tarihi ile idari yargı süresinin kesinleştiği 20.05.2019 tarihi arasında geçen 9 yıl 10 ay 26 günlük sürenin makul olmadığı sonucuna varılmıştır.

Yukarıda yer verilen açıklamalar doğrultusunda AYM, Anayasa'nın 36.maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının da ihlal edildiğine karar vermiştir.

3. GRC LEGAL Yorumu

İlgili karar hem konut kavramının tanımlanması hem de Kurul tarafından işyerlerinin herkese açık ve aleni alanları dışında kalan yerlerinde hâkim kararı olmaksızın yapılan incelemelerin konut dokunulmazlığı hakkının ihlali kapsamında değerlendirilmesi nedeniyle son derece önem arz etmektedir.

Bu kararlar birlikte bundan sonra yerinde incelemelerin nasıl yapılacağı ve nasıl uygulanacağı, **ilgili kararın diğer düzenleyici ve denetleyici kuruluşların yapacağı yerinde incelemelere nasıl etki edeceği ve bu incelemelerin nasıl değerlendirileceği**,

Örneğin aynı nitelikli diğer otoritelerce yapılan bir yerinde incelemede ilgili kararda yer alan haklara ek olarak özel hayatının gizliliği hakkı, mülkiyet hakkı veya başkaca hakların da ihlal edilip edilmeyeceği ve son olarak 2004 sayılı İcra İflas Kanunu 79.maddesinde yapılan değişikliklerle birlikte konutta haciz işleminin yapılabilmesi için icra mahkemesinin onayının aranması sebebiyle işyerlerinin mahrem bir unsur içermeyen, herkese açık ve aleni alanlarının dışında kalan alanlarında haciz işleminin yapılabilmesi için icra mahkemesinin onayının alınıp alınmayacağı gibi bir çok soru gündeme gelmektedir.

Bu ve bunun gibi örnekler yaşandıkça bu çalışma ile ele alınan AYM Kararı sıklıkla tartışmalara konu edilecek ve içtihatın yerleşik düzene oturması beklenecektir.

Saygılarımızla,

Av. Büşra Aykaç
Stj. Av. Ceren Beyen

GRC | LEGAL